

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, oktober 1992

lětnik 43

10

Bože słowo za nas

Jezus Chrystus praji: Wy njemóžeće Bohu služić a mamonej (Luk. 16,13)

W starowěku je spisowacel powědančko napisał, w kotrymž so wosoł, stejo mjez kopjenomaj syna, njemóže rozsudzić, wot kotreho kopjena so ze synom nasyci. A dokelž so rozsudzić njemóžeše, skónčnje zawutli. Za mnje je tute powědančko kaž přirunanje. Njeje to pola čłowjekow husto tež tak, zoso rozsudzić njemóžeja? Myslu při tym tež na swójbu, kotruž w zašłych lětach wopytowach, dokelž njepłačachu wjac cyrkwinske dawki. Tuta swójba so njemóžeše rozsudzić hač wostanje w cyrkwi abo hač wustupi. Měsacy dołho sym tam chodzil - a woni so njerodsudžichu. Haj, čłowjek so druhy čezko rozsudzi.

Ale druhdy dyrbiš so rozsudzić. Je to kaž pola šofera, kiž k rozpucej dojdže. Puć so do praweho a lěwego boka džěli, a praša so, kotry puć k cilej do wjedže. Tak mamy so druhdy tež w žiwjenju prašeć: Kak mam so rozsudzić? Kotry puć je prawy?

Měnju, zo so prawje rozsudzimy, hdyž zemske (a to z dobom rěka zachodně) kubła w našim žiwjenju přenje městno njedóstanu. Zemske kubła kaž pjenjezy, bohatstwo a wobsydstwo su drje wažne - ale wone nas njesmědža wobknjezić. Njesmě k tomu dońć, zo wočakujemy wot zemskeho kublow zawěšćenje swojeho žiwjenja. Štož to wočakuje, budže jónu

prěslapjeni. Prawje so rozsudzimy, hdyž w žiwjenju na něšto twarimy, štož džerži. A to njejsu zemske kubła, ale to je wěra do Boha. Bóh chce, zo so jemu cyle dowěrimy a nic našemu bohatstwu. Jezus Chrystus praji: "Wy njemóžeće Bohu služić a mamonej." A w přenjej kazni rěka: Ja sym Knjez, tón Bóh. Ty njesměš druhich bohow měć při mni. Do tajkich "druhich bohow" móže tež naše bohatstwo ličić. To so potom stanje, hdyž so Boha wyše wšeho njebojimy, jeho wyše wšeho njelubujemy a so jemu wyšeho wšeho njedowěrimy. Potom přinđže "mamon" na městno žiweho Boha.

Nětko móže so mi znepřećiwić: Móžno, zo so přez wulku dowěru do bohatstwa z njewólnikami našich pjenjezow stanjemy, ale njejsmy tež potom kaž njewólnicy, hdyž so Bohu dowěrimy? Kotry rozděl je mjez dowěru do bohatstwa a Bohom?

Moja wotmołwa rěka: Bóh nas njewobhlada jako njewólnikow, ale chce nas z wotročstwa mamona wuswobodzić. Wón chce nam zepěru w žiwjenju dać tež potom, hdyž so wšitko, na čož swoju dowěru stajimy, sygnje. Wón je kruty zakład za naše žiwjenje. Tohodla so Bohu wyše wšeho dowěrimy. "Mamon" pak přiwzamy jako Boži dar, kotryž móžemy wužiwać. S. Albert

Džěsća spěwčk při směrkanju

Wětr drěma -
slyšu spěw džěcatka,
pola, hona so purpurnja.
Ptačik hordže k wyšinam spěje,
na luce, tej kwětnje,
tam jandželk so směje.

Wětr drěma -
z duše roni so myslička,
pola, hona so pozhubja.
Nócka płaščičk na zemju kryje,
són džěcatstwa luboh
mi dušu hrěje. P. Krječmar

156 kemšerjow wobdžěli so na ds. kemšach 5.9.93 w Dešanskej cyrkwi. Na wopomnjenkej swjatočnosći bě potom někak 200 ludźi. Wuhladachmy tónkróć nic jenož mjez staršimi žonami nošerki serbskeje drasty, ale tež někotre młódshe žony su sej ju składnostnje swjedženja woblekli Foto: W. Měškank

Serbski swjedžen w Dešnje

Delnjołužiska wjes Dešno dopomina jara na hornjołužiskí Łaz. Nic po zwonkownym naphledže, ale po swojim wuznamje za ewangelskich Serbow. Tu kaž tam je skutkował wuznamny serbski farar dlěje hač 35 lět w swojej wosadze, po nocach džětajo za serbske pismowstwo: Handrij Zejler a Bogumił Šwjela. Serbja wobeju z tym počesćichu, zo jimaj mjez faru a cyrkwi pomnik postajštaj.

Na 5. septembra bě Dešanska wosada a skupina "Serbska namša" přeprošyla na swjedženske popođnjo. Měješe so spominać na fararja Šwjela, kiž bě so na tutym dnju před 120 lětami narodzil. Što by so lěpje k tomu hodžało hač swjedženske kemše w cyrkwi, kiž bě Šwjela hišće w nacistiskim času dał dwurěčnje wumolować, podobnje kaž to znajemy z Łazowskeje? Štož přijědže krótko do dwěmaj do wjeski sewjernje Choćebuza, měješe hižo nuzu, sej městno za swoje awto namakać. Holcy w delnjołužiskich drastach witachu kemšerjow. W předchězi cyrkwe běše wustajeńca z nabožnymi a wědomostnymi spisami Bogu-

miła Šwjele pripravowana. Na kemšach - zhromadziło bě so wjac hač 150 kemšerjow! - předowaše dostojnje a jasnje farar n.w. Herbert Nowak, kotrehož směmy z prawom mjenować pokročowarja Šwjeloweho džěla w našim času. Při powitanju rozprawješe farar Nowak wo swojich wosobinskih zwiškach z wuznamnym Dešanskim fararjom.

Po kemšach zhromadzihu so wobdžělnicy před pomnikom Šwjele. Delnjoserbski chór pod nawodom knj. Winkleroweje zaspěwa ludoweje spěwaj. Předsyda delnjoserbskeje Mašicy Serbskeje předstaji we wuběrnej narěči žiwjenje a skutkowanje Šwjele, kiž je mjeno swojeje wjeski do swěta nješ. Dešanscy pozownowy chór intonowaše serbsku hymnu a zastupjerjo Domowiny kładžechu kwětki w spominanju na sobuzałožerja narodneje organizacije.

Mjeztym bě swačina w něhdyšej šuli dopřihotowana. Štož njenamaka městno, poda so na faru, hdžež bě knj. fararka Schüttowa tohorunja kofej a wuběrny tykanc pripravowała. Do a po swačiny wužichu ni-

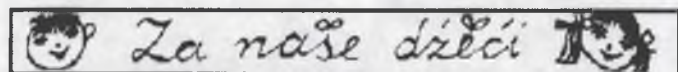
male wšitcy składnosť, sej wobhladać domiznisku stwu z małym muzejom, kiž bě před dźesać lětami na pohnuwanje Janec swójby nastał. Tola hižo mějachu Dešanscy dalšu překwapjenku připrawjenu: Wosadne holcy běchu sej serbske drasty, znova zešite abo wotpočowace w křinjach, zwoblěkali, zo bychu předstajili serbski křiciznowy čah. Knj. Erika Janowa a Christina Klimowa wukładowašej na dokładne wašnje drasty, kiž běchu so hišće před 60 lětami we wosadze nosyli. Přeni hosćo so na dompuć podachu - dalši přijědźechu: Wochoženjo pozasta-

chu na svojim busowym wulěće po Delnjeje Łužicy, zo bychu na Šwjelu spominali, kiž bě někotre lěta tež w jich wosadze skutkował. Z předstajenjom serbskich filmow a čitanjom Wojerowskeje spisowacelki Skoddow džen wuklinča.

Na započatku kemšow bě wosadny farar Schütt wuprajit mysličku, zo by so móhło Dešno wuwic na srjedzišćo ewangelskich Delnjoserbow. Ze serbskim popođnjom 5. septembra je so tole předewzaće wuznamnje spěchowało. Přejemy wšitkim džensnišim prócowarjam wutrajnosť a žohnowanje w dalšim dźele! **Jan Malink**

K. farar Herbert Nowak je 5.9.93 předował

Wy tróšku starši hólcy a holcy, čitarki a čitarjo Pomhaj Boha!

W tutym měsacu swjećimy za ewangelskich křesćanow wažny džen. W małym kwisu dyrbiće swoju wědu dokoławokoło tutoho swjedženja přepruwować.

Šěs prašenjow chcu Wam stajić, na někotre so lochko wotmołwi, na tamne česo. Wot třoch možnosćow je jedna přeco prawa.

1. Kak rěka tutón swjedzeń?

- A kermuša
- B reformaciski džen
- C Martina Lutherowe narodniny

2. W kotrym lěće wozjewi Martin Luther swoje tezy?

- A 1517
- B 1525
- C 1519

3. Hdze wozjewi swoje tezy?

- A w Eislebenje
- B we Wittenbergu
- C w Erfurce

4. Kelko tezew běchu napisane?

- A 94
- B 90
- C 95

5. Koho abo što kritizowaše reformator w swoich tezach?

- A kejžora
- B wobstejnoscě klóštrow wikowanje z wotpuskom (Ablaßhandel)
- C

6. M. Luther přeložeše nowy testament do němčiny, jako přebywaše na Wartburg. Běše tutón přeložk přeni docyła?

- A Ně, tři přeložki hižo eksistowachu, ale njeběchu wuznamne.
- B Ně, něhdze 14 přeložkow hižo eksistowachu, ale Lutherowy přeložk běše za dalewuwice němskeje rěče najwuznamniši.
- C Haj, do toho so biblija jenož wot wučenyh we laćonšćinje a grjekšćinje čitaše.

(B, A, B, C, C, B)

G. Gruhlowa

spytać, to tu někak nachwatać (bohužel trochu zapozdžene, dokelž ani w nekrologomaj nejstej jeho datum narodnin a rodne město naspomnjenej - případny wuraz skromnosće małego šwižneho muža?)

Bywši přeni farar 1. wosady Bratrowskeje jednoty w Praze-Žižkowje a Praski senior (superintendent) Čěskobratrowskeje ewangelskeje cyrkwe Kristian Pavel Lanštjāk narodži so 11. měrca 1892. Wón pochadze ze stareje słowakskeje farskeje swójby. Jeho nan bu wot madžarskich wyšnosćow z domizny wuhnaty a zasydli so w Hornich Dubenkach w čěsko-morawskeje pomjeznej krajiny, jeho wowka bě Serbowka, jeho sotra wudata we Wulkich Ždžarach pola Mužakowa. Na Jaroměra Hendricha Imišowu namořowu na čěskich a słowakskich duchownych, k Serbam w Pruskej na pomoc přinć, prócowaše so jeho nan sam dowěrliwy přecel Imiša - hromadze z Janom Emanuelom Dobruckim wo to. Ale tutón bě posledni, kotremuž to pruske knježerstwo dowoli, a skutkowaše potom jara wuspěšnje jako serbski archidiakon we Wójerecach.

Na teologiskim studiju w Lipsku wot 1913 sem spřeceli so K.P. Lanštjāk z jeho synom Božidarom Dobruckim a přebywaše za čas studija a pozdžišo často w Serbach. Tam zezna so wón hišće z Markom Smolerjom, ze Slepjanskim fararjom Matejom Handrikom a w Běłej Wodze z Janom Skalu, kotryž potom w Praze husto pola njeho přebywaše. Kaž wón mi sam pisaše, měješe wuske zwiski tež z dr. Arnoštom Muku, Mičaľom Nawku, Jurjom Slo-

deňkom, Romualdom Domašku, Arnoštom Bartom, Janom Haješom, Gustawom Janakom, Bjarnatom Krawcom, dale z Pawoľom Nedom, dr. Janom Cyžom a dr. Hermanom Šlecu. 1919 do Prahi přesadženy staraše so wón sobu wo tamnišich serbskich studentow a wopytowarjow, kaž wo chórowe wuprawy pod Bjarnatom Krawcom, a dźeľaše wodzacy sobu we wuběrku Čěsko-serbskeho towarstwa "Adolf Černý", wot 1932 w Towaršnosći přecelow Serbow (SPL). K swjatočnosćam k 200. ročnicy založenja Ochranowa wot čěskich a morawskich eksulantow organizowaše zajězd tež do Budyšina a do Blótow a přednosowaše wo wliwach Ochranowa w Serbow.

Hnydom po poslednjeje wojnje organizowaše wón mj.dr. přebywanje serbskich młodostnych w ČSR a móžeše so jako člon delegacije SPL tež na položenju zakładneho kamjenja Serbskeho domu 1947 w Budyšinje wobdźelić. Wón jednaše wuspěšnje sobu wo založenju serbskeje superintendentury w Budyšinje, ale podarmo prócowaše so wo tajku za Delnju Łužicu.

W jara kritiskim položenju SPL spočatk 50tych lět (tehdyši nowy předsyda Domowiny a jeho młodži sobudźeľačerjo mějachu - njezrozumiwši słowjansku wzajomnosť a sprawnu podpěru za Serbow - swój podžěl na tym, kaž jich wozjewjenja pokazowachu) poradži so K.P. Lanštjākej jako jeje jednačeljej, rozpušćenju towaršnosće zadźewać a ju z Towarštwom Narodneho muzeja w Praze zwjazac. Z tym móžeše wón jeje skutkowanje jako zjedno-

Prócowanje přecela Serbow začichim

K 100. posmjertnym narodninam seniora K.P. Lanštjāka

Zwjeselace wuspěchi woporiweho prócowanja małeje horstki ewangelskich duchownych při připowědženju Božeho słowa w serbskej rěči znowa hač do Wójerec a Łaza, wokoło Slepohu a w Delnjeje Łužicy dopominaja na přecela Serbow,

kotremuž bě tajke prócowanje tež čas žiwjenja wutrobna naležnosť. Přecitach sej jeho listowanje ze mnu a myslach při tym tež na wšelke zhromadne předewzaća. A dokelž k jeho 100. posmjertnym narodninam ničtō so pjera njejmajaše, chcu

čestwo (sekciju) za studij serbskeje kultury w rumnosćach Serbskeho seminara a dróhotnu Hórnikowu knihownju wuchować. Z wot njeho zahajenymi a lěta dołho organizowanymi měsačnymi zarjadowanjami služitej dale českoserbskim kulturnym počaham. Wosebje znaty pak je wón staršej generaciji mjez nami přez kóždolětny wopyt serbskich cyrkwinskih dnjow, doniž w žohnowanej starobje 94 lět dnja 16. julija 1986 swojej woći na wěčnje njezańdźeli.

(Wo jeho skutkowanju za Serbow, w ekumeniskim duchu njehladajo na wěrywuznaće a politiske přeswědčenje rozprawjachu mj.dr.: Z(deněk) B(oháč), K.P. Lanštjāk njeboh, Rozhlad 36, 9, september 1986, str. 287-288; Mír(oslav) Hloušek, Senior Lanštjāk njebohi, Pomhaj Bóh 36, 10, oktober 1986; dr. Jan Cyž, K.P. Lanštjāk pječawosomdzesatnik, Rozhlad 27, 3. měrc 1977, str. 115.).

Sam zeznach seniora Lanštjāka kónc nowembra 1954, hdyž wujednach w Praze čišć serbskich wučbničow. Zetkachmoj so na popoždnych na "neutralnej" pódze studowarnje Narodneho muzeja, dokelž so hižo tehdy wěste instancy za hišće ředke wukrajne jězby Serbow žiwje zajimowachu. Jeho nadrobne informacije wo zhotowjenju serbskich a serbowědných knihow w Praskich čišćernjach mjez swětowymaj wójnomaj a hnydom po meji 1945 wołóžichu mi komplikowane jednanja; móžach na tradicije nawjazac a sej podpěru ludźi zawěsćić, kotřiž tehdy na tute wašnje Serbam pomhachu. Bjezposřednje před III. zwjazkowym kongresom Domowiny 1955, kotryž so tež přećiwo "serbskim nacionalistam a jich čěskim dowěrnikam" měrješe, móžach po tehdyšich informacijach w rjeđe nastawkow wěrnosć wo dźěle SPL a jeho pokročowanju we wobłuku Towarstwa Narodneho muzeja wozjewić (hl. Nowa doba 9, 33-36, 19. - 26.3.1955).

Farar Lanštjāk scěhowaše intenzijne žiwjenje w Serbach, tak daloko kaž móžeše to z nowin a časopisow a z tehdy hišće ředkich zetkanjow ze Serbami w Praze zhonić, zhotowješe a rjadowaše wupiski za

swoje přednoški. Swoje mjenjenje wo jednotliwych nastawkach mi napisa, připóstanje dalších nowin, časopisow a knihow sej wuprosy za swój studij a za Hórnikowu knihownju, dokelž pjenjez za skazanje přez informaciske srjedzišćo NDR w Praze njebě. Wón so nad wuspěchami w nabožinskim a narodnym dźěle wjeseleše, na příklad nad Scénjom po swjatym Mateju, Budyšin 1960, wudatym na iniciatiwu serbskeje superintendentury wot Sakskeho hłowneho bibliskeho towarstwa w Drježdžanach w tehdy młodym Ludowym nakładnistwje Domowina. Při založenju LND 1958 móžach tutu knižku kaž tež katolski Wosadnik - w nakładze 12 000 ekspl. - a Mały katechizm drje z wěstymi čěžemi do plana přiwać. Naležnu próstwu Brnjanskeho přečela Serbow, prawiznika Karela Kyasa, lektora serbskeje řeče a literatury na tamnišej uniwersice, přeložerja wosebje serbskich dźiwadłowych hrow za hraće w ČSR w nacistiskim času, na mnje, bibliju w delnjoserbsčiny wudać přez Britisku a wukrajnu biblistu towaršnosć, so bjez tamneho cyrkwinskeho partnera a pod tehdyšimi politiskimi poměrami njehodžeše spjelnić.)

Zdobom K.P. Lanštjāk zełharne difamowace nastawki přećiwo česko-serbskim počaham wobzarowaše a wosebje, zo jemu nimale lětdzesatk njedowolichu, sej do Łužicy dojeć. Hakle wot 1955 we wobłuku "měroweho hibanja" přez přeprašenje Budyskeje Wokrjesneje měroweje rady (předsyda bě Hinc Hobrak, přiwuzny dr. Jana Cyža) so to poradzi. Na tajkich wokołopučach móžeše wón so přenje razy na serbski cyrkwinski dzeń dostać.

We wšelakorych přečelskich stykach mjez Čechami a Serbami widžeše senior Lanštjāk móžnosće, zo Serbja tež wužitk a wuznam swojeje maćersčiny dožiwjachu, serbske a słowjanske wědomje sej přiswojichu a skrućichu. Zwjetša wot njeho pochadzachu namjety čěskich šulow na prózdnišku wuměnu, wěste "kmóřistwa", kotrež móžach serbskim šulam, wosebje tež rozšěrjenymaj, a B-šulam z wjetšej ličbuserbsce řečacych dźěci posrědkowac a ko-

trež so husto přez lětdzesatki wužiwachu. Zdžela wot njeho běchu tež namjety za dopisowanje mjez šulerjemi, kotrež dodachmy přez časopis Serbsku šulu. (Přir. F. Rajš, Dopisowanje mjez šulerjemi - wažny kubłanski srědk, Serbska šula, 9, 11. junij 1958, str. 882 sl.) Přeco zaso dochadzachu tež namjety za wuměnu dźěci mjez čěskimi a serbskimi swójbami.

Jeho rudžeše, zo Domowina tehdy žadyn zajim za tajku turistiky njeměješe, zo jemu jenož wotmołweše, zo "njeje pučowanski bėrow". Wón wuprosy sej lisćiny šulow, młodownjow, swójbow, tež tuńšich hotelow za přenocowanje čěskich skupinow. Chcu tu přispomnić, zo wosebje Serbski wučerski wustaw pod tehdyšim direktorom dr. Kurtom Pěťom a Serbska rozšěrjena wyša šula "Marjana Domaškoje" pod direktorom Jurjom Pěčku přeco zaso čěskich hosći přijomowaše, hačrunjež móhli jimaj z toho komplikacije nastać. Tuž w našej swójbje čěscy hosćo přebuwachu, a ja wodzách tajke skupiny tež w sydomdzesatych a wosomdzesatych lětach po měsće, často z českomorawskich bratrowskich wosadow, kotrež tež Ochranow wopytowachu abo na křižerske procesiony přichadzachu.

Při tym wuwijaše K.P. Lanštjāk přeco zaso iniciatiwy, tutu škódnú izolaciju českoserbskich kulturnych počahow přewinyc. Tak wotewrě so 6. januara 1967 w kulturnym centrumje NDR w Praze wustajeńca znateje akademiskeje molerki Aleny Čermákovéje z jeje wobrazami tež wo Serbach, kotruž samo prezident ČSSR wopyta; snadž chcyše z tym sobu swoju přichilnosć k Serbam zwuraznić. Tutuskladnosć wuži wón, jemu serbsku delegaciju z Kurtom Krjeńcom na čole předstajić. Nowa doba a Rozhlad wo poslednim mjelčešće, tež hdyž wón Kurta Krjeńca we wosobinskim lisće hišće raz na to skedźbni, kaž wón mi pisaše.

W lěcu 1967 pobychemoj, moja žona a ja, na tajkej wuměnje blisko Prahi a přizjewichmoj so telefonisce pola K.P. Lanštjāka. Wón wuži skladnosć našeho wulěta po Vltavje na řečnu zawěru Slapy, zo by po telefonacě z wodžerjom łódže

wot jedneje řečneje buny sewjernje Prahi přez chabłacu desku so na parnik podať, a to w starobje 75 lět! Takle běše za jich instancy njenadpadnje cyty dzeń z namaj a serbskimi dźěćimi hromadze. Wužitk tajkeje mi hišće njerozumliweje kedzbliwosće zhonich něšto dnjow pozdžišo w Beskidach wot druheho přečela, kotrehož někotre lěta prjedy skrótka wopytach; za njeho wurosćechu z toho wjacore přeslyšowanja a přepytowanja bydlenja přez tajnu policiju. (Tola tež tuta jězba dźiwne skónči, hačrunjež - abo dokelž? - běch jako dalši zaměr tuteje prózdniškeje wuměny na swojim dźělowym městnje dorěčať slědženje wo tym, kak móhli docpěć, zo starši šulerjo wot zwučeneje němskeje wobchadneje řeče mjez sobu na serbsku přeńdu: Naš telegram z časom wróćojězby na starších njebě do Budyšina došoť, tak zo tući podarmo čakachu. A na mjezy bychumje nimale zajěli, dokelž pječa cyłkowna ličba wobdželenych njetrječeše, ale dach šulerjow hnydom sobu z čaha wustupić, a hara z telko ludźimi bě jim přewulka.)

Hišće jedyn podawk njech je naspomnjeny: Senior Lanštjāk, kotryž bě hižo prjedy w lisće na "rezerwowanosć" ewangelskeje cyrkweje tehdy w narodnym skutkowanju skorziť, bydleše za čas Bukečanskeho cyrkwinskeho dnja 18. a 19. junija 1966 pola nas. W Bukecach bě wón sam wšě tam přiwjezene wot klětki podarmo poskićene Scenje po swjatym Mateju rozpredať, z tym zo bě jednu sep knihow po druhej pod pažu wzať a z nimi mjez ludźi soť. Hdyž so jeho nazajtra woprašach, kak bychum pod snadnymi móžnosćemi w ewangelskich Serbach wuspěšnišo skutkowac móhli, namjetowaše wón ekumeniske dźělo, kaž woni to w ČSR pod wjele sylnišim čišćom hač pola nas wukonjachu. Hnydom přeprychmojsuperintendentu Gerharda Wirtha, kotryž přińdže z Budyskim fararjom Pawołom Albertom, a předsydu Zjednocenstwa serbskich katolskich duchownych, Budyskeho fararja kanonika Jana Andrickeho, kotryž přińdže ze Zdžerjanskim fararjom Stanijom Nawku. Wšitcy namjetam při-

hłosowachu, a posledni so potom štwórc létstotka wosebje horliwje za tute zhromadne ekumeniske skutkowanje zasa-džowaše, kotrež hač do džensniho traje. (Při našich rozmowach wšak telfoniski aparat radšo přikrych, wědžo, zo su nahlady, što serbstwu tyje, wšelakore, a dopomniwši so na maľke dožiwjenje Pawoła Neda, zo přińdže k njemu raz njeskazany monter, kotryž při telefonje pasleše, potom z blida kofejowu hawbu wza, ju na aparat staji a praji, zo by tuta tam cyle derje wupadała.)

Njeh tute snadne dopomnjenki sobu ilustruja, kak je senior Kristian Pavel Lanštjåk w swojim njesprócnim skutkowanju z přeco nowymi iniciatiwami w ekumeniskim zmysle nabožinske a narodne džěło za Serbow wjazal.

Franc Rajš

Náš dom za diakonisy

Ewangelsko-lutherski wustaw za diakonisy Drježdžany z.t. sluša k najstarsim domam za diakonisy w Němskej. Wón załoži so w léce 1844 we wokolinje tehdom socialnje najslabšich wobydlerskich worštow. Někotre žony, kotrež chcycyše z křesćanskeje zamołwitosće nuzam časa wotpomhać, wu-prosychu sej wot fararja Flidnera w Kaiserswerće radu, podpěru a dwě diakonisy, z kotrymajž so na zhromadny spočatk zwažichu. Mała wotnajatá chěža dyrbješe so bórže z wjetšej narunac, kotruž dwě léce po załoženju na nětčišej ležownosći na Budyskej kupichu. Nowe nadawki a rozrost sotrow wužadachu sej rozšěrjenske a nowe twary. Tak nasta 1890 do 1893 naša chorownja, kotrež 100lětny jubilej w oktobrje woswjećimy. Tuchwilu ma chorownja 265 ložow w slědowacych wotdžělenjach: nutřkowna medicina, chirurgija, gynecologija, porodžernja z neontologiju.

K hladanskim službam přidružichu so bórže nowe nadawki. Tak wotewrě so w awgusće 1868 šula za małe džěci, z kotrež nasta džens hišće eksistowaca pěstowarnja.

Při bombowych nalětach na Drježdžany w februarje 1945 dožiwichy hluboke rany w stawiznach našeho doma za

diakonisy. Dwě třeciny wšitkich twarjenjow so zničili. Wulki džiw bě, zo ani jenički čłowjek wo žiwjenje njepríńdže.

Po čěžkich rumowanskich džělach nazhonicmy nowy spočatk w léce 1965, jako nam katedrala z Coventry/Jendželska młodych ludži póstá, zo bychy - pod znamjenjom wujednanja - džěl zničeneje chorownje zaso natwaric pomhali. Z tym započaso jeje nowy twar.

Mjeztym su so rozpadniki zhubili a natwarjenske džěta zakónčili, a při wšem su dalše twarske předewzaća trěbne. Tak so na přikład naša chorownja wobnowi a rozšěri. Nowa pěstowarnja dyrbi so twaric, dokelž nětčiša hižo předpisam nje wotpowěduje. Nuznje trjebamyspěchowansku džětarnju za zbrašenych młodostnych a škitane džělowe městna. Runje tak wažny je twar fachoweje kliniki za wot drogow wotwisnych pacientow. Planowac ma so dale džěło ze starými ludžimi.

Naše přichodne tři jubileje - 125lět pěstowarnja w awgusće tohole léta, 100lět chorownja w oktobrje 1993, 150lět Ewangelsko-lutherski wustaw za diakonisy w meji 1994 - su za nas skladnosć so Bohu a čłowjekam džakowac, kotrychž wón k tutomu džělu wukmani. Wone pak su za nas tež pohon, před nami stejace nadawki z wěru, nadžiju a dowěru zmištrować. Je hišće wjele džěta.

Štóz chce naše wustaw bliže spóznać, je do našeho doma wutrobnje přeprošeny - prošu so do toho přizjewic. Na kóždy pad zeznajeće so z našimi wšelakorymi aktiwitami bliže.

Edith Haufe

Vidingherreds danske Skole - danska šula w Neukirchenje

Před krótkim prošeše mje gmejnski předstejicér zarjadniškeho wobwoda Wiedingharde: "Napisaj tola raz někotre linki wo danskej šuli - wšako je tež wona džěl Wiedinghardy." Nó derje.

Ale hdže bych najlěpje započala, kak daloko měta hić wróćo do zańdzenosće? Wšojedne - zańdzenosće chcu so jenož podótknyć. Njeh pak so či, kiž budunastawčk čitač, dowědža, zo je tuta danska šula jedna

z 53 danskich šulow w krajnym džělu Schleswigska, kiž nastachu po němsko/danskim ludowym wothłosowanju 1920, zo je postajena za džěci, kotrychž staršejo so k danskej mjeńšinje wuznawatej. Tak, nětko kónc ze zańdzenosću! Džensa chodži do danskeje šule w Neukirchenje 25 šulerkow a šulerjow, rozdžělene na lětniki jedyn do šěsć. Nimo toho su na šuli štyri wuwučowanske mocy, dwě z nich džělnje džělatej. Šulerjo mjenuja nas z předmjenom a nas tykaja, dokelž hodži so tak wo wšem rěčeć.

Danska šula, kiž ma 20 do 40 šulerkow a šulerjow, wjedže so přez "Dansk Skoleforening for Sydslesvig" jako dwurjadowniska šula - kedžbuj! - dwurjadowniska a nic dwurjadna, dokelž wuwučuja so šulerjo w dwěmaj rjadownjomaj. Pola nas w Neukirchenje wuču so 1.-4. lětnik hromadže a runje tak 5.-6. lětnik ... Haj, haj slyšu hižo hłosy z pozadka, kiž praja: "Wy pak maće so derje! Tak mało šulerjow w jednej rjadowni, to wšak hodži so wo wjele lěpje diferencowac." Ow haj, druhdy so to hodži - ale sprawnje prajene - druhdy je dosć čěžko, na štyrjoch runinach runočasnje wuwučowac. Jedne pak je wěste: Naše džěci su nuzowane nawuknyć samostatne džělanje a mjezsobnu wobhladnivosć, hewak by naš system wjaznył. Wuwučowanska rěč je we wšěch předmjetach danščina - z wuwučom němčiny, kiž podawa so z runje telko hodžinami kaž na němskich šulach.

Jenož mało džěcom je džensa danščina z maćerščinu, ale pola wjele džěci rěči jedyn ze staršeju dansce.

W přestawkach wjeduso jara rozdžělnje rozmólwy. Někotre džěci rěča mjezsobu dansce, hačrunjež rěča doma němsce. Druhe rěča mjezsobu němsce, byrnjež doma dansce rěčeli. Někotre rěča woboje naraz, do-

kelž je to lóšo, na přikład: "Skal vi snart ha' Stunde?" abo "Hast du mein Madpakke gesehen?" abo "Haben wir bald fastelavnsfest?" Haj, tajke je žiwjenje w tutej kónčinje.

Po šestym lětniku přindu džěci pak na dansku hłownu šulu w Niebüllu pak na dalewjedžacej šuli (realka, gymnazij) we Flensburgu. Flensburg woznamjenja dołhi šulski džen, přetož štóz bydlu we Wiedingharde, dyrbi rano w 6.00 hodž. zalězć do šulskeho busa a njeje do 15.00-15.30 hodž. zaso doma. Njehladajo na to poradži so lětnje 120 šulerkam a šulerjam ze Schleswigskeje na jeničkim danskim gymnaziju na němskej stronje zložic maturu - a chcu podšmórnyć, je to matura, kiž zarjaduje kultusowe ministerstwo w Kielu runje tak kaž němski abi, a kiž potom woprawnja k studijej na němskich kaž tež danskich uniwersitach.

Nětko pak bych nimale to najwažniše zabyła!

Komu mamy so džakowac, zo móža naše džěci hižo z přěnjeho lětnika scěhowac dansku wučbu? Wězo, danskej pěstowarni w Aventofce - jednej z wjace hač 60 danskich pěstowarnjow w Schleswigskej. Tu přihotuje wjednica Ellen Lesch hromadže z třomi sobudžělaćerkami z pomocu spēwow, formow, barbow, wobrazow a podawizničkow w danščinje džěci na našu šulu.

Haj, to bě nětkole něšto ze zańdzenosće a něšto z přitomosće. A što přinjese přichod? Mamy zacišć, zo móžemy měrnje do přichoda zhladowac: Pěstowarnja je poľna, dorost je potajkim zawěšćeny, a z tym tež chlěb na mojim blidže, a - to najwažniše: Čujemy so akceptowani wot ludnosće, kiž twori wjetšinu w tutym měsće.

W tutym zmysle - na dalše zhromadne džěło!

Jytte Andresen,
(šulska wjednica)

Danska šula přikład za serbsku?

Hdyž tutón nastawk wo danskich šulach čitach, spominach z džakownosću na swoje džěčace léta, jako chodžach tež do dwurjadowniskeje šule, a mysle wo njej přewodžachu mje čas žiwjenja. Su naši prjedownicy hlupiši byli hač naše džěci

džensa, kotrež woža so z busami do wulkich šulow? Njewěrju to. Prjedawše šule žadachu sej wot wučerja hinašu metodiku džěta, snadž trochu komplikowani, bóle diferencowanu, ale mjeńše džěci wuknu njewědomje ze staršimi sobu a

wot nich. Mi zda so gigantomanija (žadosc za přeco wjace a wjetši najstrašniša chorosc našeho časa być. Njeje tež to małe trěbne a wot Boha stworjene? Tak tež my Serbja, naša rěč a kultura.

Prjedy rěkaše: Ze serbsčinu dale njeprindžeš hač do susodnej wjeski. Tola džens słuša wjacerěčnosć k modernemu čłowjekej. A ju nawuknješ najlěpje w džěcatstwie. Zrozumić so, zrozumenje měc za problemy druhého čłowjeka je to, štož čłowjestwo džens najbóle trjeba. A w rozumenju tři lubosc, přichilnosć. Ju trjebaja džensniši młodostni a džěci čím wjace, hewak njebychu tak agresiwni, wosebje we wulkich městach, byli.

Njeńdže wo to, danske přikłady bjez rozmyslowanja přeněsć na serbske problemy. Njeh su wono jenož nastork za přemyslowanje a pohon, pytać tež w zańdženosci wupuće z našich nětčišich čezow.

Kata Malinkowa

Handrij Zejler

Paw a husyca

Knjez paw so w dworje hordžeše a praji k husyčce:

"O, mje so nihtó njedótknje, zo woskobał mje by; haj, wšitke woči wobroća so za mnu potne-džiwanja."

To čini, zo tak pyšny sym a tak so zybolu;

ty z twójim pjerjom wohidnym sy skerje k mjerzanju. A kajka hišće připódlasy w kóždej tuži pancawa."

"O blazny pawje hordžerski", tuž liba ščebota, "če hordo twoje zaslepi a twoje pjericka; na pohladanje krasny sy, sy pak, kaž ja, tež wužitny?"

Twój kožuch je drje rjeniši, tu česć či popřeju, mój potrjebu pak spokoji a džak z nim zaslužu; te čopće, mjehke poslešća mi wšudže chwalbu dawaja."

Sće, hordži, pyšni prózdnicy, wy něhdže čestniši hač sprócny bur, haj mazany, we swojim kabači? Ně, pycharstwu dže doprědka ta wšědna, nuzna potrjeba.

Narěč předsydy delnjoserbskeje Mašicy Serbskeje, Měta Pernaka, před pomnikom B. Šwjele w Dešnjje 5.9.93; mjez ludźimi tež tři potomniče fararja Šwjele (předku nalěwo pódlu fotografowce)

Što so mi na cyrkwi lubi?

Tute prašenje stajich swojim pačerskim džěčom. Wotmołwy woni napisachu, bjeztoho zo bychy swoje mjeno k tomu připisali. Što su nětko konfirmandža na moje prašenje wotmołwili?

Mnozy pisachu, zo so jim zhomadnosć lubi, kotraž w cyrkwi knježi. "Tu smy přeco witani, a wo wšem móže so tu rěčeć", tak čitach na papjerkach. Tež zo we wosadže namóc njeknježi, so jako dobre naspomni. Druhim so na cyrkwi wosebje mjezsobna pomoc a wopyty, wosebje pola starších ludźi, lubjachu. Kublanske časy, wosadne swjedenje a podobne zarjadowanja so tohorunja wuzběhnýchu.

Při čitanju tutej wotmołwow so prašach: Je naša wosada woprawdže tajka, kajkuž ju pačerske džěci rysowachu? Abo njeby so to abo tamne hišće polěpsić dyrbało? Wo přních křesćanach so praji, zo spóznachu jich pohanjó na křesćanskej lubosci. Njeby nam tež džensa tute znamjo trěbne bylo, runje džensa, hdyžskoro kóždy jenož na sebje myslí.

Što so mi na cyrkwi njelubi?

Tež tute prašenje stajich swojim pačerskim džěčom. Wotmołwy zaběrachuso z wulkeho džěla z Božej službu. To mje njeđiwa, dokelž je to za konfirmadow husto to najznaciše zarjadowanje; wšak so na wopyt kemšow w pačerskej wučbje džiwa. Někotři napisa-

chu, zo bychy kemše rady pozdžišo měli, dokelž chcedža so wuspac. Dołhe kemše so jim tohorunja njelubja, wšak su ze šule zwučeni, zo "hodžina" jenož 45 mješinow traje. Zrozumić móžu tež próstwu wo nowočasne kěrlušy a zo maja so w přědowanju tež načasne problemy wobjednac.

Konfirmandža sebi tež wjac zarjadowanjow za młodzinu a tež wjac wosadnych wječorkow přeja. Tež wjac aktiwitow za misionstwo je so žadało.

Z toho, štož so mi moje pačerske džěci napisali, njejsym žadanje za radikalnym přeměnenjom wučitać móhł. Zaleži to snano na tym, zo su woni přez pačerje hižo krućišo z cyrkwju zwjazani? Što drje bychy družu na tute prašenje wotmołwili?

S. Albert

Michał Rostok

Nazyma

Po šćernišćach wětr duje; dny so krótsa; nazyma nastawa. Najrjeńši počas je nimo. A tola je snano runje nazyma najspodobniši, najpřecelniši. Wona njeje krasna, blyščata, wonjata kaž nalěčo a lěčo, tola pak lubozna, miła a počna Božeho žohnowanja. Nazymne slóncó njesmudži a njepari kaž lěčowe slóncó; wonoswěći mile, čopće; jeho swětło njeje tak wótre, do wočow kałate, kaž tamneho, ale je cunje a jasnozłočane. Kak krasny je slóncny džěn, čicho-měrnny wječor nazymny! Rano

drje je hišće chłódnó; slóncó wujuje z hustej młu, tola wokoło připódnja so předrěje. Nazymne slóncó nječini sebi nuzne so zahe zběhać; lěčo je so pominyło, zemja je prózdná; čehodla dyrbało chwatać?

Naposledk wustupi njebjó w jasnej módrinje a slóncó wobswětla pisany lěs, módry jězór, měrnú lučinu ze stađom, tam so pasucym. Łuka a šćernišćó stej kaž ze židu zatkanaj wot tysac a tysac drobných pawkow, a rosa je w nocy blyškotaje parlički natykała do tuteje tkaniny. Po dróze suchej a nic wjac prošatohorkej ridruje wotewrjena korejta; přetož nětk je najsprawniši čas zapučowac; studenta dže na prózdniny. Chłódnny nazymny wětr hraje ze zmawowatymi kudžerjemi swobodneho pachóla a by jemu rad jeho ločku bantatu čapku z hlówy wzał, njeměliju z paskom twjerdže připasanu pod moškatej podhubu. Hdys a hdys zarži wuřěl w lěsu, hewak je wšo čicho. Čiše w nazymje tež slóncó zachadža; wono so njehowa hordžiwyje, žehliwje pruhowajo, ale wuhasnje čišy, lubosciwje, bjezzwučnje, přetož hajow spěw je woněmił. Wono pozłočuje k dobrej nocy lěs, łuku a holu; tež staru hórsku rozwalinu počehnje z blyščom dawno zańdzeneye krasnosće. Kak so blyskotaju wokna nazdalených čězow we wsy we wječornym złoće! Přeco čěmnišo barbi so módrina njebjowa. Wohnjowe zerja žehla so nad nazymnej krajinu; bórce potom wustupuje běła mla z wložných lukow a lučinow, nócný powětr zymnje duje; w čornej jědlowej husćinje, we wložnej wólšinje a wjerbinje suwa so šerjenjójće błuke měsacne swětlo, poskakuje bładnička.

"Nano, ach nano, o njewidžiš tam wjerbabu sedžo a hladajo k nam?"

"Budž změrom, mój syno, wšo jasne mi je, wjerby so blyšća tam zastarske."

Njewjedra ze swojimi stróželemi a staroscemi wo žně su začahnyłe. Polow žohnowanje je dom schowane. Nan njetrjeba wjace ze styskniwej wutrobu

horje k njebjesam hladać. Wón wobhladauje z radosću.

"Kak so kubła we bróznjach roja, kak tu sepje we zohn`wanju stoja."

Nětko dže wšo na zahrodu a do winicy. Tež tudy so nam Bože zohnowanje bohaće napřećiwo chila. Wšudom wšo poľno wisa; štomy so skoro łamaju pod slódekje čezu; mnohe su so dyrbjaje podpěrać. Kóžde ranje nadenđu džěči hromadu čerwenoličkatych jabłukow w mokrejtrawje ležo. Jedyn rjany džěn dže wšo won z hokami, z rěblemi a z korbami. Hólcy su hižom skakajo prjedy běželi a łaža hižom wokoľo na přepoľnej jabłoni, na wysokej krušwinje z mędsłódkimi, złotožolytimi krušwami, na słowčinje z módropodychanymi plódamy. Z worješnika knypotaju worječy dele do trawy. Tym ničo njewadži; ale něžne somoćane brěški bjerje nan sam starosćiwje ze štoma dele. Čěžke korby poľne bohateho nazymneho zohnowanja noša so domoj. Kóždy je kopaty - tón z luboznymi małymi bórštorfarjami, tamny z wulkimi derje slódzatymi šeraćami, třeći ze zelеныmi masłowkami, kiž so hakle w pincy počnu žoľćić a tak milne, zóna jazyku rozpluwnu. To je radosćiwje nazymne žiwjenje w sadowni.

A hakle we winicy! Husto je winicar po kamjentnych schoďženkach horje do winicy choďziła je w horcopružacym slóncu wobkopowaľ, wobrězowaľ, wobwjazowaľ, wjele stow krjepkow su so jemu wuroniľe a počole dele kapaťe; nětk kroči wjesele dele, ze slódekje čezu na chribjeće. Módre a złotožolte kiće strowja horka z poľneje kadže. Kóždy smě jěsć, tak wjele hać zamóže. Z wyskanjom, wjesoľym třělenjom, ze sapawkami a wohniwymy koleškami so narod noweho wina swjeći. Wono šumi, kisa a so ješćići w derje zwjazanych sudach, w bjecharjach z winowym lisćom wobwęcowaných, a we hłowach zahorjených. -

W zahrodže mać zymsku zeleninu domchowa; tež jeje pilnosć dóstawa myto. Husto je so wona chilała, zo by něžne sadženki přesadzowała, njerjad

wupľěwala, husańcy zběraťa; wjele stow krjepjawow je wona w ľěcowej horcoće nutř znosyła k napowanju lačnych ľěškow; - nětk wobhladauje, so wjesele džiwajo, wupjerawy krózkaty kaľ, rjany jarmuž, žolty šćerbak, toľste módropoćerwjenojte cyble a waži pruwowajo w swojimaj rukomaj čěžku jaknu kaľowu hłowu, kotraž w zymje rady jědźenu zeleninu poskićuje. Džěči wuľšćuja wjesele z bobowych trukow mnohobarbite zorna a z makojcow makowe symjo a pokazuja sebi ze spodziwanjom wulke złotožolte banje při zahrodkowej muri. Chcyćiwje suwaju so tež wokoľo koľcow, ze slódkim mjedom napjelńjených. Kwětki nalěćowe a ľěćowe, z kotrychž keloškow su pilne počki męd cyaťe, su wotkćěle; jich slódkje wonjenje so wjace po zahrodce njerozlěhuje; tola cyble poslednje dary rjaneho kwěća njepobrachuja. Tu a tam so hišće žehli čerwjeny mak, pleće so horje módra woka, kćěja smjertne róže (knochotki). Přede wšěmi pak debi nazymnu kwětnicu krasny kćew jurinow. Na sylnym pjenku móžemy husto 20 do 30 kwětkow ľićić, wšelakich barbow a přechadźowankow, z najćemnišeho somotbruneho hać do sněhběťeho, jednobarbite a pisane, smuhate, blakate, dypkate a krjepjene. Jedna jenička zymna nóc z mrózom je drje wšě zdobom pomori. Kaž sparjene wisaju tehdy w čornokruženym lisću - prawy nazymny wobraz zachodnosće. Tu a tam drje pózdńja róža hišće zakćěje, ale jeje ľopješka so ruće na ruku rozsygnu, kotraž by ju wjesele wuščipnyć chcyła. Najdlěje traje přećelniwa hwězdńica; z njejso pominyje zahrodna kwětnica.

We wsy słyšimy mťoćić a len třěć. Na šćernišćach je škowrončk woněmiľ. Woľanje pocpulow je z posyćenym žitom wuklinčaľo. Jenotu a tamstadľo bruných kurotwow z wrjeskotom rozpjerchnje. Škórцы zwučuja so na swoje wotsalčehńenje. Jim přihladować je radosć. Po stach do jedneje mróćele začišćane, škowrjo a howrjo, šwórćo a bórćo, so wone sem přiwała, kaž wot wichoricy honjene. Wšo so do srjedza ľoćići, přeco wobkružuje jedyn druhého a tak so dale kuleja z ro-

potom a šumjenjom, škrěćo a woľajo. Podarmo křiwi hľódný jatřob swoje pazory; wón sebi njewěri so přibližować wjerćatemu kužoľej, přetož wón by sobu torhnjeny byl bjeze wšeho napřećiwńika. Nětk so šěroko rozčahnu a tworja wupřestrěnu sýć, potom jedyn přemodruheho wyše so pozběhnywši, zhubja so woku hać na čornu smužku, zo bychy naposledk z poľnym wotmachom na swoju pastwu dele padnyľe abo wošćerjejo do rohodže so kyrnyľe. Tu skakaju nětk dohromady, zo zhibuja a chileja, zdychuja, hwizdaja, spěwaja, šćebotaja. - Druhdy so cyľa harowaca črjoda na jedyn štóm zesyda a so na wotnohach wisajo koleba.

Na ľuce je wotawa hižom posyćena a dom zwožena. Mróćelowe scěny přećahuja jasnozeleně přestrěnje; jeno njespróćne husace kwětki a blědočerwjene nječasńicy je hišće pyša. Při puću steji změrníwka abo módra knježńička; načerwjeběťa wowća ruta a lubozny swětlik zwjesela woko na ľuce. Najpřećelniši wobraz čichozeleńeneje nazymneje ľuki pak spožči měrnje tam so pasuce stadľo. Luboznje klinči klinkot kruwow do daloka. Ze starym plašćom wodžety a šěroki kľobuk na hłowje steji pastyr, na swój kij zlehńeny, při rěćce, nad kotruž so wólšowy kerk chila. Běťe pawčiny wokoľo ľetaju. Pod módrym njebjom čehńje pućowaty baćon, plůwa slěborna mróćel. Nazymny ľes njeje wjace wobžiwjeny wot ptaćeje pilnosće. Někotre něžne spěwački su hižom wotsalčahnyľe, druhe so k wotsalčehńenju hotuja. Pak po jednym, pak po rynkach, pak cyľe syľy nas wopuša. Wysoko w módrinje widžimy jich doľhe, so čahate čary. Baćony a ľastojčki wjesľuja ze spěšnišim ľětom k juhej; w powěťře klinča poslednje kěrluše ľochkich wučahowarjow. Čah škowrončkow a pocpulow dže niše a spróćniwišo. Někotry lubozny spěwak budže hišće w sýćy popadńeny a na předań přinjeseny. Bórce knježi čišina w nazymnym ľesu. Jenohľ hońtwiski klinči po haju mjelćatym. Tola njeje wjace tamna chrobľa hońtwa našich wótcow na mjedwjedže, rysy a wjelki. Ně; mordarski woľoj nětćišich hońtwjerjow ma k nastawkej jeno bojazneho

zajaca, šikowanu sornu, překlepanu ľišku, tućneho šwinca, čěkatu kurotwu, plóšiweho čěćora a štrychowateho bakuta.

W podzymje so slóńćko porěđšo pokazuje. Husto wjele dnjow pospochi přikrywa smutna mróćina njejobo toľsta mľa ľěha so nad krajinu. Potom čahaju čěžke mróćele po šćernišću a po holi a zymny sněhowy wěťr z nich duje. Kruwarjo, kiž hišće pasu, noša suche pruty hromadu, zadžěľaju pěķny wohenčk a so wohřewaju. Tola jich kruwom wjace na wľóžnej, mokrej pastwje njesłodzi; wone ruja a žadaju po čoptej hřodzi a po žlobje, po synu wonjatym. Bórce so stadľo wjace won njehoni. Druhdy so cyľe džěn dešć dže; třeći su mokre, puće mazane, jěđlowy ľes steji čorny. Hižom přelěťuja druhdy čwaki sněha, přehory Alpow su ze sněhom přikryte. Chude pacholo njese na hłowje swój walčk drjewa z ľesa dom.

Nětk doľho wjace trać njebudže; nětk přinđže zyma. Tola wjedraswědomni pastyrjo a hajńicy to hišće wěřić njechaďža; woni wěšća hišće polěćo. "Swjaty Měrcin dyrbi swojemu běťošej hišće syno sušić." A woprawdže so wjedro hišće raz přewróćić; slóńćko zaso mile swěći. Přeco žiwě husace kwětki wotewrja hišće jónkróćswoje přećelne wóćka; tam a sem mjetelk wokoľo ľeta. Bur móže hišće raz na polo, winicar do winicy. Wusyťe symjo so krasnje zeleni. Je, jako chcyľe so lubozne nalěćo zaso wróćić. Wosebje na horach je polěćo přewšu měru rjane; jasny powěťr, čopte slóńćko, nadžija, nowe žiwjenje.

Tola to su tež poslednje rjane wokomikńjenja so džěľaceje nazymy; tutón lubozny dym sľuša tak prawje k jeje waźniwje hnujatej symbolice, kotraž w čichopadacym ľisćičku, w zahim chowanju slóńca, w čahatym ptaku a we wjadńjacej kwěťce na różnodžělenje a rozžohnowanje dopomina a najhľubši dušiny zynk, čiche žarowanje, wubudži.

Nalěťo je cyrkej wjesoľy swjedžen horjestawanja swjećila, nazymu swjećići wona tužny smjertny swjedžen. Swěrna lubosć wopytuje rowy a kładže wěncy z njesmjertńičkow na hórki, hdžež jich lubi spja.

(l. 1871)

Prědowanje, dźeržane na dnju poswjećenja noweje cyrkwje w Budestecach 6. nowembra 1893

wot O. Mrozaka, fararja w Hrodzišću

Kak swjate je to městno! Tu ničo druge njeje hač Boži dom, a tu su njebjeske worta

1. Mój., 28, 17

To je tón džen, kotryž Knjez činił je; tohodla zradujmy a wjeselmy so we nim

Ps. 118, 24

Jeli dyrbbu jako twój hósć a towarš twojeho wjesela, luba Budestecanska wosada, to zwuraznić, štož twoju wutrobu w tutej hodzinje hnuje, je to slědowace: Twoja wutroba je poľna radostneho džaka, nutrneje próstwy, swjatyh slubjenjow.

Radostny džak. Lěta je tebe myslička na přetwar twojeho Božeho doma přewodžala, měnješe džě ty, zo njemóžeš na jeho wonkowny pohlad hižo słowa swjateho spěwarja wužiwać: Kak lubozne su twoje wobdlenja, Knježe Cebaot.

Kelko zadžěwkwow pak dyrbeje so přewynić, kak mnoho wuradzować! Na jednej stronje nochcyše ty jako tajcy być, kiž drje chcedža wěžu twarić, ale njejsu prjedy jeje košty přeličili (Luk. 14, 18) a na druhej stronje tola tajki twar zdokonjeć, kiž je pomnik twojeje cyrkwinškeje zmyslenosće, hódny Božeje česće.

A hlej, nětk je twar zdokonyjany, a twój stary Boži dom steji před tobu w nowej, rjanej podobje.

Mnohe nadobne mocy su tu přezjedne skutkowali. Zwólniwosć woprowanja twojich zastupjerjow, wupruwowany wuměłski zmysl wurjadneho twarskeho mištra, pilne džěło wušiknych džětačerjow, rjane dary pobožnych wosadnych, kotrymž bě wjeselo dom Knjeza pyšić, wulka pomoc wysokich zarjadow - to wšitko dohromady je k tutomu krasnemu twarej dopomhało; kak njeby chcyła, luba wosada, so wšitkim tym z radostnej wutrobu džakować. A Bóh je wšitko zohnował; wón je nade wšěmi stražował, kiž su tu twarili. Swojeho jandžela je posłał, zo by jich na wšitkich pućach škiptał, tak zo njeje jich žane njezbožo potrjehiło a njejpaka smjerć přescáhnyła.

Jemu, wulkemu twarskemu

mištrej, kiž je zakład zemje položił a swět ze swojim wšehomócnym słowom stworił, jemu so ty předewšěm džakuješ a prajiš:

Hač sem je Knjez pomhał.

A tutomu džakej přidaš **nutrnu próstwu**, wšako wěš: Jeli Knjez tute město nješkita, tak stražuje stražnik podarmo. Hnada Knjeza dyrbi być zakład za murje tutoho Božeho doma, jeho wšehomóć škit nad jeho třechu, jeho swěra zamk při jeho durjach.

Jeho škitěj dowěriš ty tohodla swój Boži dom a prosyš:

Knjez Božo, njech twoje wótcowske wóčko zhladuje na tutón dom wodnjo a w nocy.

Ty pak njeprosýš džensa jenož wo wonkowny škit twojeho Božeho doma, ty prosyš tež, zo by twar tón byl, za čož je poswjećený:

Nowonatwarjena wěža je pozběhnjena porst, kiž wosadu přeco napomina: Do njebjes, jenož do njebjes dyrbi naše žiwjenje hić; a Boži dom njech je pomnik Božeje smilneje přitomnosće a žórlo najbohatšeho duchowneho zohnowanja přeco zaso.

Što je najrjeńši Boži dom bjez wosady, kotraž jón njejpelni, kotraž nima wotewrjene wuši za zohnowanje słowa a zwědawe wutroby za dary wumóženja.

Dyrbjała tuta wulka cyrkej w přichodže hdy prózdna stać na swjatyh dnjach, zo by swěrný Bóh skorzić mět: Ja wupřestrěwam swojej ruce cyły džěn k njeposlušnemu ludej?

Ně, kotřiž sće džensa w tak bohatej ličbje přitomni, wyslubiće: Nochcemy wopušćić naše zhromadźizny kaž někotři, chcemy tež w přichodže so pilnje schadzować, přetož lubujemy městno, hdžež Boža česć bydlí.

Dźerž, štož sy slubił, dokoľž najwjetše zohnowanje změješ sam wot toho. Kajke zohnowanje budže, kotrež chce Bóh z tutym twojim Božim domom ći darić, wo tym porěčimy na zakładze našeho hrona.

Kak swjate je to městno!

Tu ničo druge njeje hač Boži

dom, a tu su njebjeske worta
(1. Mój. 28, 17).

Jakub jako chwatny pućowar je tute słowa wuznał. Samotny a wopušćeny, kaž měnješe, čehnješe wotsal. Swojeho hrěcha dla dyrbi do cuzby, hdžež chce Bóh jeho do kruteje šule wzać. Tola hlej, wón njeje wopušćeny. Bóh jeho wótcow je při nim, wón chce jeho zwarnować, hdžežkuli počehnje, a chce jeho něhdy wróć dowjesć do wótcneho doma. To jemu wosebje wozjewi. A přemóženy wot tuteje njezasluženeje přichilnosće bojskeje lubosće wuznawa Jakub:

"Kak swjate je to městno!"

"Tu ničo druge njeje hač Boži dom, a tu su njebjeske worta."

Chwatni pućowarjo smy tež my, samotni a wopušćeni čujemy so husto na swojim putnikowanju. Naš hrěch je tutu zemju sćinił k dołu sylzow. Tola my njejsmy wopušćeni, Knjez je při nas. Jeho swjatu smilnu přitomnosć njezačuwamy nihdže bóle hač na tutym městnje.

Zo njejsmy pućowarjo bjez zaměra, ale do noweje domizny pućujemy, njezda so nam nihdže wěsćiše hač na tutym městnje.

Tuž wuznawajmy z Jakubom:

"Tu ničo druge njeje hač Boži dom."

Wusměrmy nětk swoje wóčko na **hospodarja, kiž svojich wokoło sebjě hromadzi, na domjacych, kiž so tu schadzaja, na wuhlad, kiž nam tutón dom skići.**

Kak lubozne su twoje wobdlenja, Knježe Cebaot! Moja duša žada sebi, a jej so chce tych Knjezowych přitwarkow, moje čěło a moja duša zwjeseli so w tym žiwym Boze. Přetož wrobl je dom namakał a łastojca swoje hnězdo, hdžež swoje młode wulahnu: twoje wołarje, Knježe Cebaot, mój kralo a mój Božo. Hamjeń.

I.

"Tu ničo druge njeje hač Boži dom." Pohladajmy najprjedy raz na **hospodarja**, dokoľž dostojnosć jednoho doma džě wotwisuje w přerim rjedže wot

hospodarja, a wón je předewšěm winowaty, domjacych zastarac.

Što je nětk hospodar tutoho doma? Nichtó druhi hač trojjenički Bóh sam. My drje wěmy: Tón wšudže přitomny njebydlí w templach, wot čłowjekow twarjenych. Njebjesa a wšitke njebjesa njebjesow njemóžeja jeho woprijeć, a kak mět to tutón dom, kotryž sće wy twarili? Tola my tróštujemy so ze slubjenjom z erta jeho jenorodženeho syna: "Hdžežkuli staj dwaj abo s třow w mojim mjenje zhromadzeni, tam sym mjez nimi." Wěmy drje, zo bydlí zbožny a wšehomócný Bóh w swěcy, kotruž nichtó zaprijeć njemóže, a samo čisći serafimojo zawodzěwaja so modlo swoje wobličo před jeho swěćatej majestosću.

My pak tež wěmy, zo je njewidžomny a njewuslědžujomny Bóh nam swoju wutrobu wotewrět jako Wótc, Syn a Duch a přeco hišće swoju hnadu na nas wuliwa ze słowom a sakramentom.

Prawe přědowanje ewangeliya njeje čłowska mudrosć abo přednošk z klětki wušikneho řečnika, ale je rodžene z Božeho ducha a Božeho słowa, je swědčenje Jezom Chrysta za jeho cyrkej a za swět, je moc Boža, kotraž zbožna čini wšitkich, kotřiž do njeje wěrja. A wudželenje sakramenta njeje jenož rjana ceremonija, ale w křćenicy přińdže Jezus sam a wokoši a zohnuje džěćatka, při wołtarju přińdže k nam a da so nam sam jako cyroba našeje duše.

Tutón swjaty trojjenički Bóh wopokaza tež tutomu swojemu domej swoju swjatu bliskosć a budže swoje duchowne zohnowanje w njebjeskich kublach bohaće darić. Hdžy přińjeseće swoje džěćatka k swjatej křćenicy, zwjaza wón swój zwjazk z nimi, zo je wón jich Bóh a woni jeho džěći, a wón slubi jim wurjadne wěcy za cyłe zemske putnikowanje, jelizo jemu wutrobu podadža: w duši pokoj, w domje zohnowanje, w žiwjenju dobyće, w mrěću tróšt. (Pokročowanje slěduje.)

Noticki

● W Egyptowskej wuznawa so 80 % ludnosće k islamej. Křescenjosi jenož 10 % wobydlerstwa. We wustawje je swoboda nabožiny zapisana.

● W Sudanje je so w léće 1983 islamske prawo za cyły kraj zawjedło. Byrnjež wustawki křescanam, kotřiž 10 % ludnosće wučinjeja, a tež druhim nabožinam swobodu wěry zaruča, nimaja w praksy tući žanych prawow.

Serbski muzej w Budyšinje prosy wo podpěru

Pytamy:

- wušiwane, molowane abo čišćane bibliske hrónčka w serbskej řeči

- bibliju z léta 1728 a 1742

- stare serbske rukopisy

- drastowe džěle ewangelskich Serbow wokoło Budyšina

- sudobja (kaž bleše, talerje) a meble ze serbskim napisom

- wěcy, kiž słušachu znatym abo originelnym serbskim wosobam

- materialije serbskich towarstwow

- historiske fota ze serbskich wswow, fota z narodnej drastu ewangelskich Serbow, wo domjacym a pólnym džěle, wo swjedženjach

- swědky rjemjeslniskich kmanosćow kaž wudebjene wobitki, rězbarstwa při gratach a podobne

Wutrobny džak za Wašu pomoc

Serbski muzej
Hród/Ortenburg 3
02625 Budyšin
Tel. 03591/42403

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjadowuje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. - Ludowe nakładnistwo Domowina t.z.w.r., Sukelniska 27, 02625 Budyšin. Redaktor a skazanka: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 02625 Budyšin, tel. 42201. - Sadžba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja t.z.w.r. w Budyšinje. - Wuchadža jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 30 000 110, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 850 549 61

Powěšće

Bern. W reformaciskej Šwicarskej zhubja cyrkwyje reformacije sobustawow. Po wuslědkach ludličjenja w léće 1990 je w Šwicarskim ewangelskim cyrkwinskim zwjazku zwjazanych ewangelskich cyrkwujow w běhu zandženych džesac lět wokoło 75 000 sobustawow mjenje. Dohromady maja reformowane cyrkwyje 2,7 mio sobustawow, to je 40 procentow ludnosće. Před džesac lětami běchu to hišće 44,3 procenty. W samsnym času pomjenši so podžěl katolikow wot 47,6 na 46,1 procent. Wot wukrajneje ludnosće Šwicarskeje je 70 procentow katolskich.

Statisticy dobyčerjo su swobodne cyrkwyje, kotrychž podžěl mjez 1980 a 1990 wot 2,9 na 4,8 procentow ludnosće postupi. Podžěl muslimow je so wot 0,7 na 2,2 procentaj potrojił, ličba bjezkonfesionalnych je so ze 7,4 procentami nimale potrojila. IDL

Zetkanje młodžiny z 800 hosćimi

Bratislava. Něhdže 800 młodostnych wobdžěli so na druhim zetkanju ewangelskeje młodžiny Słowakskeje wot 1. do 4. julija w rumnosćach Šafarikoweje uniwersity w Košicach. Zetkanje steješe pod hesłom: "Wotwisni wot Boha, njewotwisni wot swěta". Na mnohich seminarach a přednoškach debatowaše so wo problemach młodych ludźi, mjez druhim wo wólbje žiwjenskeho partnera, wo seksualnosći, wo počahach mjez staršimi a džěćimi, wo nowych narańšich nabožinach a křescanstwje a wo woznamje popoweje hudźby na młodostnych. Na tutym zetkanju wobdžělichu so tež hosćo z ŪSA a z Malaysiskeje. IDL

Před 150 lětami nastanowa słowakščina

Bratislava. Z Božimi službami a kulturnymi zarjadowanjami spominachu słowaksacy křescenjo 5. julija na 1130 rěčnicu přichada "słowjanskeju japoštołow" Cyrila a Metoda do słowakskeho kraja. Z Tesalonikow pochadźacaj bratraj wobhladujetaj so jako stworičelaj a založerjej słowakskeje kultury. Mjez druhim přeložistaj wonaj

prěnje nabožne spisy do słowjanskeje řeče a stworištaj z tym zakład za słowaksku literaturu.

Na tutej rěčnicy - wona je statny swjaty dzeń w samostatnej Słowakskej republice - wobdžělichu so tež křescanske cyrkwyje ze swjatočnosćemi. We wjacorych wosadach Bratislavy swjećachu so ekumeniske kemše.

Tydzěń pozdžišo spominaše generalny biskop dr. Pavel Uhorskaj na ewangelskej swjatočnej Božej službje w Hlobke (zapadna Słowakska) na 150. rěčnicu kodifikowanja słowakščiny. Na tamnišej farje zetkachu so 1843 třo wodźacy zastupnicy słowakskeho luda, Štúr, Hurban a Hodza. Woni dojednachu so na džensniše płaćiwe zakładne prawidła noweje słowakščiny, kotraž bawachu na srjedzósłowakskim dialekće. Prjedy běchu katolikojo kraja zapadnosłowakski dialekt wužiwali, protestanća poslužowachu so staročěšćiny Kraliskeje biblije. Po powěsći dr. Vladimira Leski, nowinskeho sekretara Słowakskeje ewangelskeje cyrkwyje, mjechu ewangelscy křescenjo při rěčnym wobnowjenju w Słowakskej wuznamny podžěl. Z toho wurošće hibanje, kotraž rozšěri so spěšnje na literaturu, kulturu a politiku. IDL

Ruska zakaza misionstwo wukrajnikom

Moskwa. Ruski parlament je 14. julija wobmjezowanja za skutkowanje wukrajnych nabožnych zjednoćenstwow wobzamknył. Po tutej njesmědža wukrajnicy w Ruskej wjacze za nabožne zjednoćenstwo wabić. Zakaz měri so na misionarske wustupowanja a na wudawanje spisow a druhe wabjenske aktiwity. Dale so wšitke zjawne zarjadowanja zakazachu.

Po přěních hódnoćenjach wuskutkuje so tutón zakaz wosebje na fundamentalistiske a ewangelikalne skupiny z ŪSA, kotraž su po politiskim přewróće w Ruskej wobšěrnu kompagnu wjedli. Zakoń dyrbi jenož hišće prezident Boris Jelcin podpisać, zo by połnomocy nabył.

Po powěsćach z Moskwy nastatón zakon na zakładze masiwnych nadběhow ruskeje prawosławneje cyrkwyje. Předewšěm Moskowski patriachat je hižo měsac na to tłóčit, zakazać zapadnym a dalokorańšim sektam puć do kraja. Přeciwnicy tutoho zakonskeho načiska su po powěsćach agentury ITAR-TASS nowe wukazy jako "diskriminowace, antidemokratiske a přeciwo čłowjeskim prawam wusměrjene" woznamjenili. IDL

Přeprošujemy

- 03.10. - 17. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.00 hodź. kemše w Budyšinje w Michałskej (H. Wirth)
w samsnym času Boža služba za džěći
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (Malink)
- 17.10. - 19. njeđzela po Swjatej Trojicy**
8.30 hodź. kemše w Hrodzišću (Malink)
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu
- 24.10. - 20. njeđzela po Swjatej Trojicy**
10.00 hodź. kemše w Barće (Malink)
- 31.10. - Reformaciski swjedžen**
11.45 hodź. nutrnosć w rozhłosu
14.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom we Wojerecach (Albert)
- 07.11. - Dopředposlednja njeđzela w cyrkwinskim léće**
10.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (Albert)
w samsnym času Boža služba za džěći
13.30 hodź. kemše w Budestecach (Albert)